

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Алексій Р.В.

аспірант,

Ужгородський національний університет

ВАДА ВОЛІ ЯК ПІДСТАВА НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНУ

На сьогодні питання категорії вади волі є досить актуальними. Вивчення даного питання є важливим, оскільки саме вада волі є однією з найвагоміших підстав визнання правочину недійсним. Отже, виявляється необхідним з'ясування правової природи вади волі як феномену, який притаманний таким недійсним правочинам як правочини з вадами волі, так як дана категорія є недостатньо досліджена науковцями.

Проблема вади волі є предметом наукового дослідження наступних науковців: Н. Н. Алекберова, О. І. Длугош, О. В. Зарубін, В. А. Ойгензіхт, Н. В. Рабінович, Т. В. Секераж, К. В. Скіданов тощо.

Таким чином, потрібно з'ясувати поняття вади волі. Цивільний кодекс України не надає нам визначення даної категорії. Якщо звернутися до науки цивільного права, то можна констатувати неодностайність у вирішенні цього питання серед науковців.

Ст. 215 Цивільного кодексу України називає однією з підстав недійсності невільність волевиявлення та невідповідність цього волевиявлення внутрішній волі учасника правочину [1]. Виходячи з цього, можна припустити, що тут законодавець мав на увазі саме категорію вади волі. До вад волі, відповідно до Цивільного кодексу України, можна віднести: помилку, обман, насильство, погрозу насильством, зловмисну домовленість представника однієї сторони з другою стороною, тяжку обставину, вкрай не вигідні умови, фіктивність та удаваність правочину.

Наприклад, у своєму науковому дослідженні Н. В. Рабінович констатує, що недоліком всіх правочинів з вадами волі є те, що саме формування волі учасника не проходить нормальним шляхом, а протікає або під впливом неправильних уявлень, або під тиском дій контрагента чи третіх осіб. Тому утворений у суб'єкта намір вступити в даний правочин не відповідає його справжнім бажанням та прагненням, якими він би керувався, якщо б діяв вільно. При цьому точніше говорити саме

про порочність формування волі, а не про невідповідність вираженої волі справжній волі, чи невідповідності волевиявлення внутрішній волі [2, с. 63]. Виходячи з цього, вада волі призводить не до деформації волі особи, а саме до того, що її внутрішня воля не співпадає з її зовнішнім вираженням.

Думку щодо того, що вада волі впливає саме на внутрішню волю суб'єкта, підтримує й В. А. Ойгензіхт. Він зазначає, що цілком очевидно, що погроза, обман, насильство, помилка і т. п. впливають не на об'єктивну дію – волевиявлення, а на волю суб'єкта, на психічне регулювання дії, на прийняття вимушеного рішення щодо укладення правочину чи на формування помилкового наміру. І в цьому, й іншому випадку, мова йде найперше про вади волі [3, с. 209].

Т. В. Секераж вважає вадю волі порушенням здатності до вільного формування чи вільного вираження свого справжнього бажання, наміру (усвідомленої цілі), яке виникає у суб'єкта цивільно-правових відносин (або унаслідок особливого стану, або неправильного уявлення про цілі діяльності, або обмеження свободи прийняття рішення), напрямлене на виникнення зміни чи припинення певного права [4, с. 11]. Тобто на думку вченої, вада волі розглядається як порушення нормального процесу формування волевого процесу внаслідок наявності певних обставин.

О. В. Зарубін під вадюю волі розуміє «відхилення, яке виникає в процесі формування та виявлення волі» [5, с. 12]. Науковець вважає, що зазначені відхилення викликаються помилковою передумовою. У кінцевому випадку важливо як ця передумова була сприйнята особою. Це має значення для встановлення факту порочності волі. А уже потім має значення причина: чи була вчинена помилка в силу властивостей суб'єкта (наприклад помилка) або дій третіх осіб (наприклад, обман) [5, с. 12].

О. І. Длугош також притримується позиції щодо вади волі як відхилення. Вона називає вадю волі дефектом волі та дає їй наступне визначення: «відхилення у процесі формування волі учасника правочину внаслідок хибних уявлень, введення в оману щодо обставин, що мають істотне значення для вчинення правочину, збігу тяжких обставин, які зумовлюють неправильне формування волі або внаслідок обставин, що виключають існування волі у момент вчинення правочину» [6, с. 36].

Виходячи з вищенаведеного, вадю волі можна розглядати як певне відхилення у процесі формування волі особи (осіб) на вчинення правочину або як порушення здатності вільно та правильно формувати

власну волю. При чому тут мається на увазі не стан здоров'я учасника (учасників), а саме неправильне формування своїх цілей та намірів внаслідок певних зовнішніх або ж внутрішніх факторів.

Вада волі включає в себе два можливих прояви: це невідповідність волі волевиявленню та дефектність формування волі. При невідповідності між волею та волевиявленням воля суб'єкта правочину формується вільно, але він здійснює волевиявлення, яке не відповідає його волі (правочини, вчинені під впливом помилки, правочини, вчинені особою, не здатною розуміти значення своїх дій чи керувати ними). Дефектність формування волі буде мати місце у випадках, коли воля суб'єкта сформувалась не самостійно, а під тиском несприятливих умов (правочини, вчинені під впливом обману, насилля, погрози, тяжких обставин) [7, с. 283].

Таким чином, можна сформулювати наступне визначення вади волі. Вада волі – це деформація волі учасника або учасників правочину внаслідок певних обставин, які заважають особі правильно сформулювати свою внутрішню волю, тобто власні наміри, цілі, бажання, при вчиненні нею правочину. При чому дані обставини є наслідком світосприйняття, знань та розуміння в особі тих аспектів, що стосуються певного виду правочину (внутрішній фактор), або ж навмисних діянь іншої сторони (сторін) правочину чи третіх осіб (зовнішній фактор).

Отже, для чинності правочину необхідним є відповідність внутрішньої волі учасника певного правочину його зовнішньому волевиявленню. У разі порушення цієї відповідності, виникає так звана вада волі, яка може призвести до визнання правочину недійсним. Питання вади волі у правочинах на даний момент є недостатньо досліджені правовою наукою, тому правова природа, суттєві ознаки та особливості цього феномену потребують більш детального вивчення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № № 40-44. – С. 356.
2. Рабинович Н. В. Недействительность сделок и ее последствия / Н. В. Рабинович. – Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1960. – 171 с.
3. Ойгензихт В. А. Воля и волеизъявление. (Очерки теории, философии и психологии права). – Душанбе: Дониш, 1983. – 253 с.
4. Секераж Т. В. Теоретические и методические основы диагностики «порока воли» в судебной психологической экспертизе: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и

судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Секераж Т. В. – Москва, 2004.– 20 с.

5. Зарубин А. В. Недействительность сделок с пороками воли: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / А. В. Зарубин. – Краснодар, 2004. – 28 с.

6. Длугош О. І. Недійсність правочинів з дефектами воли: дисертація на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. І. Длугош. – Київ, 2013. – 209 с.

7. Алекберова Н. Н. Порок воли как основание недействительности мнимых и притворных сделок / Н. Н. Алекберова // Актуальные проблемы российского права. – 2013. – № 3. – С. 282-286.

Бабич Б.М.

студентка,

Інститут управління і права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

**ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ
СУДОЧИНСТВІ В ОНОВЛЕНОМУ ЦПК УКРАЇНИ:
ВТІЛЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ АКТИВ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ТА ДОСТУПНІСТЬ СУДОВОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ**

Забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення, відповідно до ст. 129 Конституції України, визначено однією із основних засад судочинства. 15.12.2017 набув чинності Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». Цим законом Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) викладено в новій редакції. В оновленій редакції ЦПК дещо по-іншому вирішується питання забезпечення права на перегляд судового рішення. У зв'язку із тим, що Україна є членом міжнародних організацій, які у своїх актах рекомендують суворіше підходити до питання забезпечення права на перегляду судового рішення судами вищого рівня.